

Д. Зеленська, В. С. Павленко
Менеджер туристичної фірми м. Реховот.
Держава Ізраїль
vikap2989@gmail.com

СУЧАСНИЙ СТАН ТА РОЗВИТОК ПАЛОМНИЦЬКОГО ТУРИЗМУ В ІЗРАЇЛІ

У статті досліджено релігійно-паломницький туризм та розкрито відмінності між паломництвом і культурно релігійними турами. Автором досліджено особливості організації та проведення релігійно-паломницьких турів. Проаналізовано головні передумови та чинники для розвитку християнського паломництва в даній країні.

Ключові слова: паломництво, релігійно-паломницький туризм, туристична сфера, Ізраїль.

В статье исследовано религиозно-паломнический туризм и раскрыто различия между паломничеством и культурно религиозными турами. Автором исследованы особенности организации и проведения религиозно-паломнических туров. Проанализированы основные причины и факторы для развития христианского паломничества в данной стране.

Ключевые слова: паломничество, религиозно-паломнический туризм, туристическая сфера, Израиль.

The article examines religious and pilgrimage tourism and reveals the differences between pilgrimage and cultural and religious tours. The author researches the peculiarities of organizing and conducting religious pilgrimage tours. The main preconditions and factors for the development of Christian pilgrimage in this country are analyzed.

Key words: pilgrimage, religious-pilgrimage tourism, tourist sphere, Israel.

Постановка проблеми. Паломницький туризм у нашій державі в останні десятиліття розвивається досить інтенсивно. Чисельність туристів, які приїжджають з різних країн також постійно зростає. Їх приваблюють святині котрих в країні досить багато. За даними Всесвітньої туристичної організації, щорічно Ізраїль відвідує понад 300 млн. релігійних туристів і паломників, які залишають тут значні фінансові ресурси. Вони, за висновками експертів, приносять цій державі понад 3 млрд. дол. США щорічно [6]. Виходячи з цього можна сказати, що Ізраїль зацікавлений у розвитку релігійного паломництва, оскільки отримує від нього великі прибутки й має розгалужену систему надання релігійно-туристичних послуг, що потребує наукового вивчення.

Мета статті – вивчення особливостей організації та проведення релігійно-паломницьких турів в Ізраїлі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематикою дослідження паломницького туризму, почали займатися багато науковців, як зарубіжних, так і українських. Серед них можна назвати А. Александрову, А. Бабкіна, О. Бейдика, Т. Божук.

Виклад основного матеріалу. Релігійний туризм – це подорож мандрівника з метою не тільки побачити культовий об'єкт поклоніння, а й досягнути катарсис і таким чином здобути духовну цілісність. Згідно твердження А. Бабкіна, до різновидів релігійного туризму належать подорож (мандрівка атеїста, спрямована на досягнення інформаційно-культурологічних моментів пам'яток релігії) та паломництво (мандрівка глибоко віруючої людини, пов'язана з реалізацією глибоких внутрішньо психологічних релігійних аспектів) [1].

Паломницька галузь надає громадянам своєї країни культурно-духовні послуги. Даний вид туризму розглядається не тільки як подорож до священних місць, але і як прояв релігійної діяльності паломників [4]. Ізраїль можна сміло назвати релігійно-паломницьким центром. Адже на території країни сконцентрована велика кількість культурних й історичних, сакральних об'єктів, що приваблюють до себе великі потоки релігійних туристів.

Ізраїль – потужний культурно-релігійний паломницький центр трьох релігій християнства, іудаїзму та ісламу. Найпотужнішим релігійно-паломницьким центром держави є місто Ієрусалім – релігійно-паломницький центр, який концентрує на своїй території головні святині християнства, ісламу й іудаїзму. Це місто, нагадує православним паломникам про останні дні земного життя Ісуса Христа. Однак найголовнішим паломницьким маршрутом міста є «Віа Долороза» – Скорботний шлях, по якому Спаситель під тяготою хреста йшов на Голгофу. Зокрема, найбільшими паломницькими центрами на території країни є Віфлеєм – історичне місто «царя Давида», де народився Ісус Христос. Третім за значимістю містом для паломників є Назарет, де архангел Гавриїл сповістив Діву Марію про народження Богомладенця. Хеврон – місто, у якому містяться Печера Махпела (або Печера Патріархів), де поховані ізраїльські праотці Авраам, Ісаак, Яков разом зі своїми дружинами – Сарою, Ревеккою та Лією; Капернаум – це, за переказами, місце народження апостолів Андрея, Іоанна, Петра та Якова. Останнє часто називають містом Ісуса Христа, оскільки саме тут він проживав, коли покинув Назарет, та здійснив тут багато чудес.

Іудаїзм виникає приблизно в XI-X ст. до нашої ери на території сучасних Ізраїлю, Палестини і Лівану. Головним святом в іудеїв є Пасха. Її чин заповнений обрядами, присвяченими приходу месії і його предтечі Іллі.

Іудеї почитають суботу – день коли заборонена будь-яка робота, день який нагадує про останній день творіння. Святе місце для іудеїв – Стіна плачу. 2000 років тому в столиці давньоєврейської держави Ієрусалімі за наказом царя Ірода було збудовано храм, сьогодні від нього залишилась лише Західна стіна – Стіна плачу, яка є пам'яткою про зруйнування храму і держави. Сьогодні євреї з усього світу приїждять, щоб помолитися біля Стіни плачу.

Іслам є другою за чисельністю і значенням релігією на території сучасної держави Ізраїль. З VIII до середини початку XX століття іслам в країні абсолютно переважав. Для мусульман Єрусалим вважається третім за значенням священним містом після Мекки і Медіни [2].

Міністерство туризму Ізраїля в 2018 році витратило понад 35 млн. на оновлення та створення нових маршрутів, а також посилити підготовку гідів і безпеку паломників. Також, керівництво країни щорічно витрачає багато коштів на розвиток туристичної інфраструктури й забезпечення безпеки пересування туристів її територією. Уряд держави проводить низку важливих законодавчих ініціатив щодо стимуляції притоку паломників з інших регіонів і країн світу, як це було, наприклад, із ратифікацією договору про безвізовий режим між Ізраїлем й Україною, що набув чинності з 09.02.2011 р. За оцінками експертів, саме ця двостороння ініціатива між нашими державами привела до збільшення числа туристів, включаючи релігійних паломників, у п'ять разів.

Слід зазначити, що країна має добре розвинену систему готельно-ресторанного господарства. Проте паломники – це невибаглива група туристів, які потребують дешевого проживання, харчування та транспортного переміщення.

Також для обслуговування паломників Ізраїль має розгалужену транспортну систему. Загальна довжина залізниць у країні становить 890 км, а автошляхів – понад 14 тис. км.[3]. В Ізраїлі є три аеропорти міжнародного значення, а також декілька внутрішніх, що забезпечують потреби в перельотах всередині країни. Більшість авіаперевезень здійснюється через аеропорт ім. Бен-Гуріона в Ліді (Тель-Авів). Аеропорт м. Ейлат посідає друге місце за пасажирообігом, оскільки це місто – курортний центр країни, що розміщений на Червоному морі.

Активного розвитку останнім часом набирають ізраїльські залізничні дороги, що пронизують усі регіони країни. Залізничний вид транспорту набагато швидший, ніж автомобільний. Потяги слідує чітко за графіком та є комфортнішими за автобуси, проте основним недоліком залізничного транспорту в країні є невелика кількість зупинок і віддаленість їх від центрів міста. Автобусне сполучення в державі поділяється на міжміське та міське, яке на сьогодні займає основне місце серед громадського транспорту. Весь автобусний транспорт, за винятком міського, у м. Хайфа та Ейлат не працює в суботу, тобто рух його припиняється в п'ятницю вдень і відновлюється пізно ввечері в суботу.

Отже, Ізраїль – це потужний паломницький центр світового значення, який сконцентровує на своїй території найбільшу кількість найвідоміших релігійних святинь й приваблює до себе великі релігійні потоки туристів із всього світу. Досить потужно паломницький туризм впливає і на економіку країни, що в свою чергу стимулює розвиток, насамперед, самих релігійних

центрів, а також сприяє міжкультурному діалогу й збереженню миру в регіоні. Щорічно в Ізраїль із туристично-релігійною метою прибуває значна кількість іноземних туристів, для обслуговування яких функціонує система надання різнопланових туристично-обслуговуючих послуг. Головними релігійно-паломницькими центрами країни вважаються міста Ієрусалим, Віфлеєм, Назарет, гора Фавор, річка Іордан та інші релігійно-паломницькі дестинації.

Список використаних джерел

1. Бабкин А. В. Специальные виды туризма. Ростов-на-Дону : Феникс, 2008. 252 с.
2. Калінін Ю. А., Харьковщенко Е. А. Релігієзнавство. К.: 1995. С. 42-77.
3. Патійчук В. О. Особливості функціонування сучасної транспортної системи Ізраїлю. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Серія «Географічні науки». 2009. № 10. С. 102-108.
4. Сапелкіна З. П. Релігія і культура. Релігійний туризм : навч. посіб. Київ : Вид-во Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2012. 220 с.